

HAIGE HINGEGA LAPSED: loengu lühikonspekt ja küsimusi mõtisklemiseks

Väljend 'Neuroosi sotsiaalsed tagamaad' viitab koduse kasvukeskkonna kahjustavale mõjule. Kui vanematel on endil probleeme, siis pahatihti maandavad nad neid probleeme laste peal välja, ja tulemuseks on järgmine kahjustatud põlvkond.

Sotsiaalse taustaga neuroos mh johtub emotsioonide allasurumisest – kui laps ei saa olla laps, vaid peab etendama kuulekat/vaikivat ühikut, siis algab isiksuse kahestumine, mille tulemuseks on neurootiline isiksus.

Kahestunud/lõhestunud isiksuse näiteks on inimene, kes mõnes seltskonnas on ideaalne, teises olukorras aga käitub võimatult. (Välja arvatud olukorrad, kus laps on koolis ideaalne, kodus aga on temaga mõningaid probleeme – see viitab pigem sotsialiseerimisele kui neuroosile. Vastupidine olukord aga on hullem ja neurootilisem: kui laps on kodus ideaalne, koolis aga nagu väike terrorist, siis on küll põhjust analüüsida neuroosi sotsiaalseid tagamaid.)

Neurootilise käitumise näiteks on ka see kui nooruk läheb teise linna ülikooli – varem kodus oli ta olnud ideaalne, vanemate silma alt pääsedes aga hakkab käituma vastupidiselt, siis seegi võib viidata neuroosi sotsiaalsetele tagamaadele.

NB: mitte segi ajada inimese poolt täidetavate rollide paljususega – kui rollid pole omavahel vastuolus, siis see ei ole neurootiline olukord.

ÜLDISTATULT võib öelda, et neurootiku tunneb ära ebaadekvaatsest käitumisest:

Töökollektiivis ta pidevalt sebib ja sahkerdab; solvab ja kritiseerib (mh intrigeerib). Kui ta on ülemus, siis teeb kogu kollektiivi elu võimatuks (annab mõttetuid ülesandeid, norib iga pisiasja kallal, ässitab töötajaid üksteise vastu üles jms).

Koolis ta kiusab kaaslast; ei vaata silma; solvab; lööb; provotseerib/mõnitab õpetajat ja õpilasi.

Seltskonnas ta üritab domineerida iga hinna eest. Vajab haiglaselt palju tähelepanu (“Ükskõik mida räägitakse, peaasi et räägitakse.”)

Pulmas ei suuda ta rõõmus olla, matustel ei ilmuta kurbust – neurootikul pole adekvaatseid emotsioone. Ja vahel tundub, et tal pole üldse emotsioone.

Tema ebaadekvaatsel käitumisel on vaid üks alateadlik eesmärk: neurootik igatseb lapsepõlve tingimusteta armastust. Aga seda on võimatu leida kui õige aeg on juba möödas.

Neurootiku vanemad kipuvad last ära ostma. Ja seda teeb see neurootik ka ise – koolis näiteks võib ta osta kaaslaste sümpaatiat kodunt (vanemate tagant) varastatud asjade eest.

Sotsiaalse taustaga neuroosist on võimalik nõ tervistuda, juhul kui asjaosaline ise probleemi teadvustaks. Paraku pahatihti neurootik ei tunnista oma viga, vaid süüdistab kogu ülejäänud maailma: tema ise on normaalne, aga maailm on hullumeelne. Ja kui ta abi ei otsi, siis ei toimu ka paranemist. Neurootik muutub aja jooksul nagu masohhistiks, kes hakkab oma hingepiinu nautima – see on ainus emotsioon, mis on tõeliselt tema oma. Kui see ära võtta (st kui ta terveneb), jääb järele tühjus. Nii ei tahagi ta loobuda ainsast reaalsest isiklikust emotsioonist.

Kuna neurootiku hing on tühi, siis panustab ta erilise hoolega kestale – tema enda välimus üldiselt on laitmatu. Eelistab firmariideid, silub oma välimust detailideni. Ja ka kaasinimeste üle otsustab välimuse alusel – kui ikka kalleid riideid pole, siis selline inimene neurootiku sümpaatiat ei vääri.

Neurootiku lemmikväljendid on “jah aga” ning “väärin muud”. Ta pole iialgi rõõmus. Kui laps saab koolist hindeks 4, küsib neurootik: miks mitte 5. Kui laps saab 5 miinusega, küsib ta selle miinuse kohta. Ja kui lõpuks laps saab puhta viie, ütleb neurootik: jah aga sa ju õppisidki terve öö, oleks ka imelik, kui sa 5 poleks saanud.

Neurootik on nagu rõõmu rõõvel, kes suudab tühistada kõikide teiste head tujugi. Ja siis talle enam ei teatagi neid häid uudiseid. Tulemuseks on neurootiku uus viha: miks mulle keegi midagi ei räägi.

Neurootik on pidevalt valvel – otsekui hoopi oodates. Ta arvab, et kogu maailm jahib tema elu, raha, jms. Ta kahtlustab kogu aeg kõike ja kõiki. See väsitab, ja siis ta muutub veelgi ebaadekvaatsemaks. Hea näide on üks “Postimehe” anekdoot:

“Kaks meest vestlevad. Üks ütleb teisele: Mu naisel on vist armuke. Teine küsib: miks sa seda arvad? Esimene vastab: Ta sonib öösel kogu aeg, et Jaak ja Jaak. Teine kommenteerib: aga sa oled ju Jaak. Jaak vastab: jah, aga maailmas on veel väga palju Jaakusid.”

Nii et isegi kui kõik on väga hästi, leiab neurootik ikka midagi, mille üle viriseda. Perevägivallani on siit vaid kukesamm.

Neuroos on pidev valmidus negatiivseteks emotsioonideks.

Neuroosi peetakse ka vaimuhaiguste gripiks. (Tähenduses: gripp on kergesti nakkav, nagu ka neurootiline käitumine. Gripp ise pole väga ohtlik, aga tüsistused võivad olla tõsised – nii ka neuroosi puhul.)

Neurootiku lemmikjututeema on raha - seda on alati liiga vähe. St ta väärrib muud, aga keegi ei märka seda.

Oma positsiooni üritab ta kinnistada teisi mõnitades. Tegelikult kannatab ta raske alaväärsuskompleksi all – seetõttu märkabki teistes vaid halba (nii ta enda väärtus justkui tõuseks).

Neurootiku vastikust saaks vähendada kui teda kiita. Siis ta muutub veidi meeldivamaks. Koolis tuleks niisiis luua olukordi, kus neurootik saab positiivselt silma paista – seda tuleks siis märgata ja tunnustada.

Põhjalikumalt loe kirjeldust ühest tõestisündinud neuroosi-juhtumist raamatust:
Leino, M. 2010. **Kui koolis on halb**. Tallinn.

Sügavama huvi korral loe ka **Janovi** raamatuid (olemas nii eesti, inglise kui soome keeles).

Küsimusi mõtisklemiseks:

1. Kui ajad on hullud, kas siis on normaalne olla veidi neurootiline?
2. Mille poolest erineb nõukogude-aja neurootilisus käesoleva aja neurootilisusest?
3. Kas virtuaalne elu (aja veetmine arvutis) on neuroosi profülaktika või vastupidi – uute neurooside soodustaja?
4. Seosta neuroosi vanasõnaga: Laps räägib siis kui kana pissib.